

LIETUVOS BANKAS
EURO SISTEMA

APKLAUSOS DĖL RIZIKŲ LIETUVOS FINANSŲ SISTEMAI APŽVALGA

2017

APKLAUSOS DĖL RIZIKŲ
LIETUVOS FINANSŲ SISTEMAI
APŽVALGA
2017 / 1

Apžvalgą parengė Lietuvos banko Ekonomikos ir finansinio stabilumo tarnyba.

Leidžiama perspausdinti švietimo ir nekomerciniais tikslais, jei nurodomas šaltinis.

© Lietuvos bankas, 2017

APKLAUSOS TIKSLAI, SUDARYMO METODAI IR PRINCIPAI

Lietuvos bankas, siekdamas įvertinti Lietuvos finansų įstaigų požiūrį į galimus iššūkius tvariai finansų sistemos raidai, atlieka apklausą dėl rizikų Lietuvos finansų sistemai. Apklausa atliekama du kartus per metus (gegužės ir lapkričio mėn.). Bankai, draudimo ir lizingo bendrovės, investicijų valdymo įmonės ir kitos finansų įstaigos įvertina svarbiausių rizikų Lietuvos finansų sistemai šaltinius, nepalankių įvykių pasireiškimo tikimybę ir galimą jų poveikį šalies finansų sistemai per artimiausius 6 mėn.

Šioje apklausoje dalyvavo 31 respondentas, iš jų – 8 Lietuvoje veikiantys bankai, 10 draudimo bendrovių ir 13 kitų finansų įstaigų (lizingo bendrovių, finansų maklerio įmonių, valdymo įmonių, kredito unijų ir vartojimo kreditų įstaigų). Į apklausos klausimus atsakė vadovaujamas pareigas einantys finansų įstaigų atstovai. Apibendrinant nuomones ir skaičiuojant vieną ar kitą atsakymo variantą pasirinkusių finansų įstaigų dalį, visų įstaigų atsakymai buvo traktuojami vienodai, nepaisant įstaigos užimamos rinkos dalies. Ši apklausa yra savanoriška, respondentai gali pasirinkti, į kuriuos klausimus atsakyti.

APKLAUSOS REZULTATŲ APŽVALGA

4

Apklaustų finansų įstaigų vertinimu, kibernetiniai nusikaltimai yra labiausiai tikėtina ir svarbiausia rizika šalies finansų sistemai (žr. 1 lentelę). Anot respondentų, per pusmetį didėjo tiek šios rizikos tikimybė, tiek ir jos galimas poveikis. Apskritai, kaip labiausiai tikėtina, šią riziką įvertino visų tipų finansų įstaigos (bankai, draudimo bendrovės ir kitos finansų įstaigos). Šios rizikos vertinimą per pusmetį labiausiai sugriežtino draudimo bendrovės: jų vertinimu, ši rizika turėtų vieną didžiausių poveikių finansų sistemai iš visų nurodytų rizikų. Tiesa, respondentai galimybes mažinti kibernetinių nusikaltimų riziką vertino bene geriausiai, pabrėždami investicijų į informacinių technologijų saugą didinimą.

Rizika dėl galimų disbalansų Lietuvos nekilnojamojo turto rinkoje vertinta kaip viena svarbiausių šalies finansų sistemai, o kitos šalyje kylančios vidaus rizikos buvo laikomos mažai tikėtinomis. Disbalansų šalies nekilnojamojo turto rinkoje svarbos įvertis didėjo jau trečią apklausą iš eilės (žr. 2 lentelę). Respondentai (ypač bankai) šią riziką vertino kaip galinčią finansų sistemą paveikti bene labiausiai, o ir rizikos tikimybės įvertis per pusmetį ūgtelėjo. Kita vertus, kitų Lietuvos vidaus rizikų svarbą respondentai vertino nuosaikiau. Su netvaria kredito raida ir įmonių bei namų ūkių finansinės būklės pablogėjimu susijusios rizikos laikytos mažiausiai tikėtinomis, o jų tikimybė per pusmetį dar sumažėjo. Be to, galimybes mažinti rizikas, susijusias su disbalansais kredito ar nekilnojamojo turto rinkose, respondentai vertino kaip geriausias iš nurodytųjų.

Tarp svarbiausių išlieka ir rizikos, susijusios su staigiu rizikos priedų išaugimu ir pelningumo sumažėjimu užsitęsusių mažų palūkanų laikotarpiu. Staiga rizikos priedų padidėjimui didžiausią svarbą teikė kitos finansų įstaigos ir draudimo bendrovės (žr. 1 pav.). Pastarosios šią riziką vertino kaip galinčią turėti didžiausią poveikį finansų sistemai iš visų nurodytų rizikų. Pelningumo sumažėjimo mažų palūkanų laikotarpiu rizikai didelę svarbą teikė bankai ir draudimo bendrovės. Be to, didžiausia respondentų dalis būtent šią riziką nurodė kaip svarbiausią ne tik finansų sistemai apskritai, bet ir jų pačių atstovaujamos finansų įstaigoms (žr. 2 pav.). Galimybes mažinti abi nurodytas rizikas apklaustieji vertino kaip mažesnes nei vidutines, dažniausiai įvardydamos investicinio portfelio ir pajamų šaltinių diversifikavimą.

Apklaustųjų vertinimu, geopolitinės rizikos svarba sumenko, mažiau tikėtinos tapo ir kitos iš išorės kylančios rizikos. Geopolitinės rizikos svarba, mažėjanti nuo 2015 m. pradžios, per pastarąjį pusmetį sumenko labiausiai iš nurodytų rizikų ir buvo vertinama kaip mažesnė nei vidutinė. Draudimo bendrovės šią riziką laikė šiek tiek svarbesne nei kiti apklaustieji. Per pusmetį mažiau tikėtinos tapo ir kitos išorės rizikos, pavyzdžiui, susijusios su Europos vyriausybės skolų tvarumu, Europos bankinio sektoriaus problemomis ir disbalansais Skandinavijos šalyse. Tiesa, visų tipų apklaustos finansų įstaigos disbalansų Skandinavijoje galimą poveikį vertino kaip vieną didžiausių iš nurodytų rizikų. Galimybes mažinti minėtas išorės rizikas respondentai laikė pačiomis mažiausiomis.

Didelį neigiamą poveikį finansų sistemai galinčio turėti įvykio tikimybė vertinta nuosaikiau. Dauguma apklaustųjų (71 %) teigė, kad tokio įvykio tikimybė per pastarąjį pusmetį nekito, tačiau reikšmingai sumažėjo maniusiųjų, kad tokia tikimybė didėjo (žr. 3 pav.). Labiausiai tikėtinais didelio poveikio įvykiais apklaustos finansų įstaigos vis dar laikė geopolitinės įtampos pasaulyje didėjimą, taip pat – galimą politinės krypties kaitą Europos Sąjungos šalyse, galimą nuosmukį finansų rinkose ir disbalansų korekcijas Skandinavijoje.

Apklaustų finansų įstaigų norimos prisiimti rizikos lygis per pusmetį šiek tiek padidėjo. Daugiausia apklaustų finansų įstaigų (45,2 %) teigė prisiimančios greičiau mažo negu didelio lygio riziką, šiek tiek mažiau apklaustųjų (38,7 %) – vidutinio lygio riziką (žr. 4 pav.). Lyginant su prieš pusmetį vykusia apklausa, padidėjo greičiau didelę negu mažą riziką prisiimančių finansų įstaigų ir sumažėjo mažą riziką prisiimančių įstaigų dalis, todėl bendras apklaustų finansų įstaigų prisiimamos rizikos lygis trečią pusmetį iš eilės didėjo. Visų tipų apklaustos finansų įstaigos savo pačių prisiimamos rizikos lygį vertino nuosaikiau nei kitų finansų rinkos dalyvių (5 pav.).

Dauguma apklaustų finansų įstaigų manė, kad prastėjančios demografijos tendencijos Lietuvoje per artimiausius 5 metus jų veiklą paveiks neigiamai. Didžiausia dalis atsakiusiųjų teigė (55 %), kad tokios tendencijos jų veiklą paveiks šiek tiek neigiamai, 19 proc. apklaustųjų – neigiamai, o 3 proc. apklaustųjų – labai neigiamai (žr. 6 pav.). Tik mažiau nei ketvirtadalis respondentų teigė, kad jų veiklai demografinės tendencijos Lietuvoje įtakos neturės.

1 lentelė. Labiausiai tikėtina ir svarbiausia finansų sistemai yra kibernetinių nusikaltimų rizika
Rizikų šalies finansų sistemai vertinimas

Nurodytos rizikos	Svarba	Tikimybė	Galimas poveikis	Galimybės mažinti
I. Kibernetinių nusikaltimų rizika	3,0	3,2	2,9	2,7
II. Staigus rizikos priedų išaugimas finansų rinkose	2,8	2,5	3,1	3,8
III. Netvari nekilnojamojo turto kainų raida ar disbalansai nekilnojamojo turto rinkoje	2,8	2,5	3,1	3,0
IV. Lietuvos finansų įstaigų pelningumo sumažėjimas mažų palūkanų normų laikotarpiu	2,6	2,7	2,6	3,6
V. Disbalansai Skandinavijos šalyse ir galimas užkratas Lietuvoje	2,5	2,2	2,9	4,0
VI. Europos bankų sektoriaus problemos ir galimas užkratas Lietuvoje	2,4	2,1	2,7	4,2
VII. Europos valstybių skolų tvarumo pablogėjimas ir galimas užkratas Lietuvoje	2,4	2,0	2,8	3,9
VIII. Geopolitinė įtampa ir jos pasekmės Lietuvos finansų sistemai	2,3	2,2	2,5	4,1
IX. Lietuvos eksporto kritimas dėl pagrindinių prekybos partnerių ūkio augimo sulėtėjimo	2,3	1,9	2,8	3,8
X. Įmonių finansinės būklės pablogėjimas	2,2	1,8	2,8	3,5
XI. Namų ūkių finansinės būklės pablogėjimas	2,2	1,9	2,6	3,4
XII. Netvari kredito raida ar disbalansai	2,1	1,6	2,8	2,7

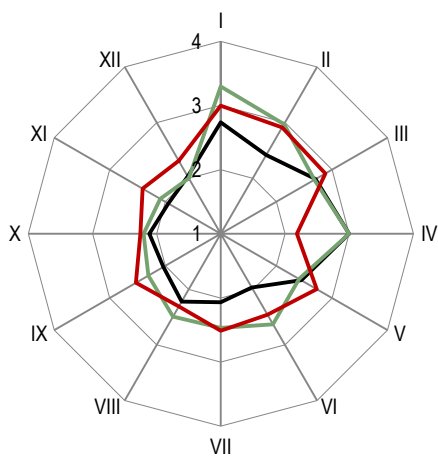
Pastabas: rizikos svarba vertinama kaip tikimybės ir galimo poveikio įverčių geometrinis vidurkis; **tikimybė**: 1 – maža, 2 – mažesnė negu vidutinė, 3 – vidutinė, 4 – didesnė negu vidutinė, 5 – didelė. **Galimas poveikis**: 1 – mažas, 2 – mažesnis negu vidutinis, 3 – vidutinis, 4 – didesnis negu vidutinis, 5 – didelis. **Galimybės mažinti riziką**: 1 – didelė, 2 – didesnė negu vidutinė, 3 – vidutinė, 4 – mažesnė negu vidutinė, 5 – mažas. Rizikos sugrupuotos pagal svarbą.

2 lentelė. Respondentai vis svarbesne laiko su šalies nekilnojamojo turto rinka susijusią riziką
Rizikų svarbos finansų sistemai kaita

Nurodytos rizikos	2015 m. I pusm.	2015 m. II pusm.	2016 m. I pusm.	2016 m. II pusm.	2017 m. I pusm.
I	Mažos svarbos	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos
II	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos
III	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos
IV	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos
V	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos
VI	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos
VII	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos
VIII	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos
IX	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos
X	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos
XI	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos
XII	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos	Vidutinės svarbos

Pastabas: rizikos svarba vertinama kaip tikimybės ir galimo poveikio įverčių geometrinis vidurkis. Rizikų numeravimas atitinka 1 lentelėje išvardytus rizikos šaltinius. Rizikų svarbos lygis žymimas šiomis spalvomis:
■ mažos svarbos ■ vidutinės svarbos ■ didelės svarbos

1 pav. Bankai rizikas vertino nuosčiau nei kiti apklaustieji ir svarbiausia rizika finansų sistemai laikė pelningumo sumažėjimą mažų palūkanų normų laikotarpiu
Rizikų svarba pagal finansų įstaigų sektorius

Pastabas: rizikų numeravimas atitinka 1 lentelėje išvardytus rizikos šaltinius; rizikos svarba skaičiuojama kaip rizikos tikimybės ir jos galimo poveikio įverčių geometrinis vidurkis.

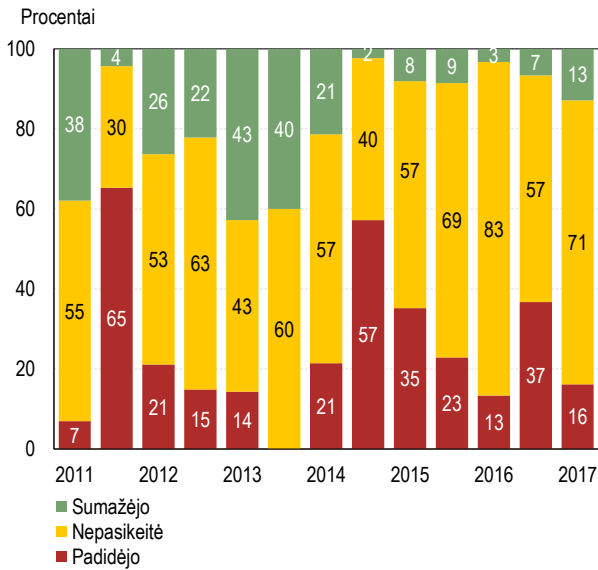
2 pav. Daugiausia įstaigų kaip sau svarbiausią riziką nurodė pelningumo sumažėjimą mažų palūkanų normų laikotarpiu
Atsakiusiai finansų įstaigai svarbiausios rizikos vertinimas

Atsakymų skaičius

Rizikos šaltinis	Atsakymų skaičius
Pelningumo sumažėjimas mažų palūkanų normų laikotarpiu	9
Staigus rizikos priedų padidėjimas finansų rinkose	4
Netvari nekilnojamojo turto kainų raida ar disbalansai	4
Įmonių finansinės būklės pablogėjimas	4
Politinė ir reguliacinė rizika	3
Geopolitinė įtampa ir jos pasekmės	3
Kibernetinių nusikaltimų rizika	2
Operacinė rizika	1
Finansavimosi ir likvidumo problemos	1

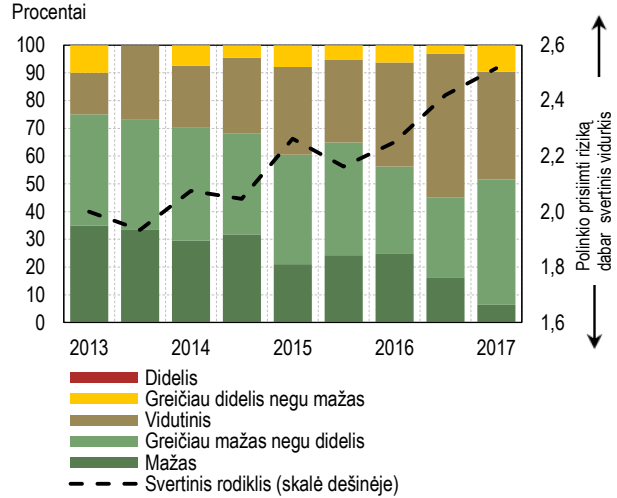
3 pav. Dauguma apklaustų įstaigų manė, kad didelį neigiamą poveikį galinčio turėti įvykio tikimybė per pusmetį nekito

Tikimybės, kad artimiausiu metu įvyks didelį poveikį Lietuvos finansų sistemai turintis įvykis, pokytis per praėjusius 6 mėn.

4 pav. Finansų įstaigų prisiimamos rizikos lygis nuosaikiai didėjo

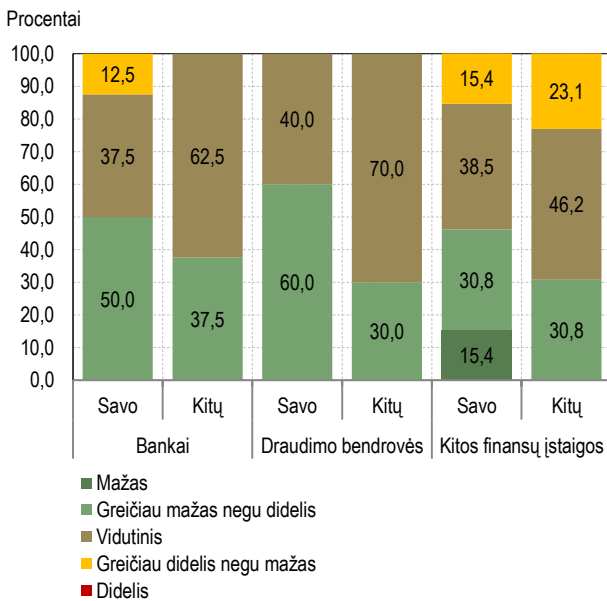
Finansų įstaigų norimos prisiimti rizikos lygis (apklausos atlikimo metu), vertinant savo įstaigą

Pastaba: svertinis rodiklis apskaičiuojamas polinkiu prisiimti riziką suteikiant skaitines reikšmes nuo 1 iki 5 (kur 1 atitinka mažą, o 5 – didelį polinkį prisiimti riziką) ir jas pasveriant pagal pasirinkusiųjų kiekvieną atsakymo variantą dalį.

5 pav. Visų tipų apklaustieji kitų finansų sistemos dalių prisiimamos rizikos lygį vertino aukščiau nei savo

Finansų įstaigų norimos prisiimti rizikos lygis (apklausos atlikimo metu), vertinant savo ir kitas įstaigas

6 pav. Daugumą apklaustų finansų įstaigų prastėjančios demografinės tendencijos Lietuvoje paveiks neigiamai

Neigiamų demografinių procesų Lietuvoje (t. y. gyventojų mažėjimo ir populiacijos senėjimo) poveikis atsakančiąjai įstaigai per ateinančius 5 m.

